

ÖLÜMÜNÜN BİRİNCİ YILDÖNÜMÜNDE GAZETECİ KARİKATÜRİST NEHAR TÜBLEK'İ ANMAK

Doç. Atila ÖZER*

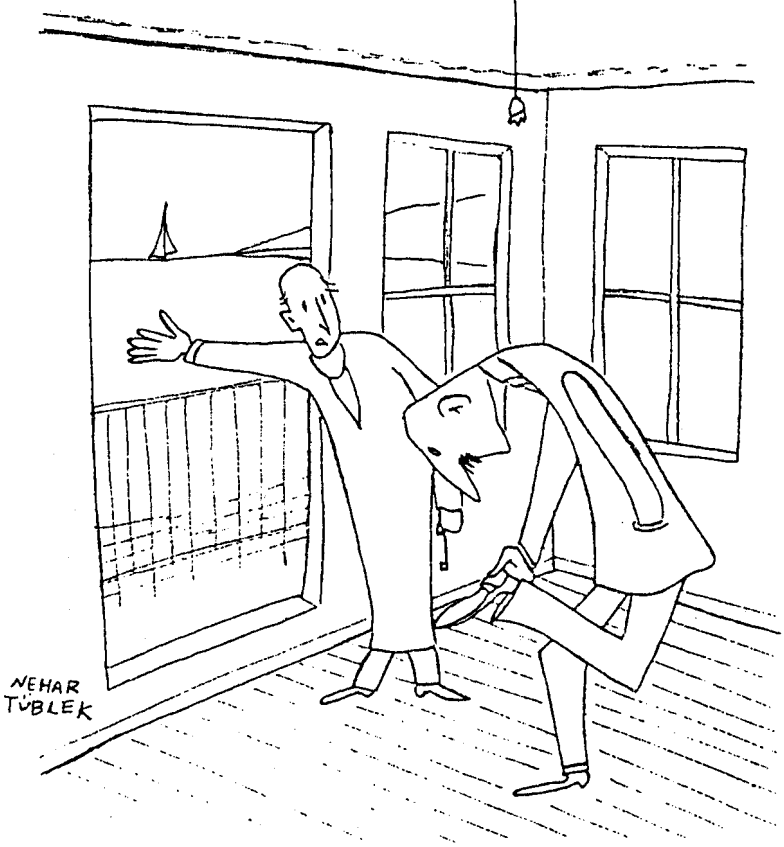
Gazetecilik tüm dünyada, önemli bir meslek dalı olarak bilinir. Karikatüristlik te öyle... Pek çok karikatürist, gazetelerde çalışmaktadır. Gazetelerde çalışan karikatür sanatçıları kendilerine öncelikle "gazeteci" nitelemesini uygun görmelidirler. Çünkü onlar yanlarında basın kartı taşımaktadırlar. Çünkü onlar günlük politikayı, haberleri en ince ayrıntısına kadar izlemek zorundadırlar. Onların ham maddesi güncel olaylar, ekonomi , bilim ve politikadır. Gazete karikatüristi düşünce akımlarını bilmelidir, felsefe, tarih ve sosyoloji alanlarında fikir geliştirebilmeli, yorum yapabilmelidir. Üstelik tüm bu karmaşık konuları en alt düzeyde kültüre sahip kişilerin anlayabileceği bir anlatımla çizebilmelidir. Onun için gazeteci karikatüristin işi zordur. Tüm bu nitelikleri kendinde toplayan kişi sayısı da çok fazla değildir.

6 Mart 1995 günü görevi başında bir kalp krizine yenik düşerek aramızdan ayrılan Nehar Tüblek; yukarıda sayılan nitelemeleri kişiliğinde toplayan, ülkemizdeki az sayıdaki gazeteci karikatüristlerdendi. Dostları ona ayrıca "İstanbul Efendisi" ünvanı da vermişlerdi. Vurgulu konuşması, nazik üslubu neslinin son örneği gibi herkesin dikkatini çekiyordu.

1924 yılında Yugoslavya'nın Manastır kentinde doğmuş, küçük yaşta İstanbul'a gelmişti. Tüm yaşantısı Beşiktaş semtinde geçtiği için sanki o semtle özdeşleşmişti. Onun koyu bir Beşiktaş taraftarı olduğunu herkes bilirdi. Karikatür çalışmalarının hazırlığını kahvede yapardı. Kahve yaşantısını bir gözlem olarak değerlendirir, ülkenin nabzını orada tutmaya çalışırdı.

(*) Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi

Nehar Tüblek'in ilk karikatürü 1943 yılında "Amcabey" dergisinde yayınlandı. İlk yıllardaki çizgileri o günlerde gündemde olan ustaların çizgilerine benzemektedir. Ancak kısa süre sonra hep savunmasını yaptığı sade çizgiye ulaştı. Sadelik; çizgiyi ve yazıyı en aza indirerek o yıllarda Türk karikatürüne getirilen bir yeniliktir. Bu yeni üslubu yerleştirmek, dergi ve gazete yöneticilerine kabul ettirmek kolay olmamıştı.

— Burada da deniz ayəğininiz elfinda!..

Nehar Tüblek'in ilk dönem karikatürlerinden bir örnek (1)

"Nasrettin Hoca'nın Torunları" adlı kitapta, Nehar Tüblek bu konudaki anısını şöyle aktarıyor:

“ Karikatür çizmede amatörlük devrimi atlatmış, profesyonel olarak çalışmaya başlamıştım.

Bu seneler içinde, Türk karikatüründe çizgilerde sadeliğe önem veriyor, bir yenilik getirmeye gayret sarfediyordum. Karikatürde lüzumsuz teferruatı atmaya, konularda muhavereleri azaltmaya çalışıyordum.

İşte bu yıllarda haftalık bir dergide özellikle politik karikatürler çiziyordum.

Bir gün, derginin sahibi olan zatın yanına gitmiştim. Karikatürlerimi seçerken birden hiddetle gürlüdü ve:

- “Ben” dedi, “Bir çerçeve ile iki çizgiye beş lira ödiyemem...”

Sonra elinin tersiyle masanın üzerindeki karikatürlerimi bir yana iterek şunları söyledi:

-”Hani bu karikatürlerde evler! Hani evlerin kiremitleri, damda kediler? Sokağın çöpleri!.. Hani köşede sebil!.. Hani yoldan geçen yoğurtçu?”

“Sen otur, altmış paralık kağıda, yüz paralık mürekkep dök, sonra da benden beş lira para al... Nerede bu bolluk. Sen kendini açığöz mü zannediyorsun. Beni mi kandıracaksın? Ben koskoca müesseseyi idare ediyorum. Birkaç mecmua sahibiyim. Kimse bu güne kadar beni kandıramadı!”

Süratle iskemleden doğruldum. Beş lira yerine, masanın üzerindeki karikatürlerimi toplayarak aldım ve derhal müesseseyi terk ettim. Aradan günler geçti, ama ben tek çizmeye önem veren dergilerin kapılarını aşındırmaya devam ediyordum.”(2, s.124)

Nehar Tüblek; Hafta, Yavrutürk, Yeni Mecmua, Karikatür, Şaka, Akbaba, Kırkbirbuçuk, Tef, Çarşaf, Çivi gibi haftalık mizah dergilerinde çalışırken, bir taraftan da gazetelerde günlük karikatürler çiziyordu. Son Posta, Dünya, Yeni Gazete, Akşam, Hürriyet, Günaydın; çalıştığı gazetelerdi. Bunlardan en uzun süreli çalışmayı Hürriyet ve Günaydın gazetelerinde yapmış, son çalıştığı gazete olan Dünya’da ise daha önce de bir süre çalışmıştı.

Nehar Tüblek; Cemal Nadir’den sonra gelen kuşağın bir temsilcisiydi. 1950 Kuşağı adı verilen bu karikatürcüler Türk karikatürünün dünyaya açılmasına da

öncülük etmişlerdir. Uluslararası karikatür yarışmalarından ödüller kazanmışlar, yurt dışında sergiler açmışlar, yarışmalarda jüri üyelikleri yapmışlardır.

Nehar Tüblek; İtalya'da Bordighera'da 1957, 63, 68 yıllarında, Tolentino'da 1965 yılında, Marostica'da 1971 yılında, Belçika'da ve Kanada'da 1968 yılında, Yugoslavya'da 1965 yılında önemli ödüller kazanmıştır.

4 Ocak 1985 tarihinde **Anadolu Üniversitesi Karikatür Kulübü**'nün davetlisi olarak Eskişehir'de konuk ettiğimiz büyük usta Nehar Tüblek, Türk karikatürünün yurt dışına açılış yıllarını şöyle anlatmıştı:

“Yusuf Ziya Ortaç, dergi satılın diye o yıllarda gerek kapağa, gerekse iç sayfalara güzel kadın karikatürleri çizdirirdi. Çizimlere bakınca onların yabancı kadınlar olduğu bellidir. Bunu ticari kaygı olarak değerlendirir, yanında çalışan çizerlere empoze ederdi. İtalya'da yayınlanan İl Travaso adlı bir dergideki “Araçlı Türkler” ya da “Hırsız Türkler” anlamında başlığı olan bir yazıyı görünce şok olduk. Oysa o güne kadar filmlerde gördüğümüz çok planlı hırsızlık ve dolandırıcılık işlerini hep italyanlar yapıyorlardı. Ben İtalya'ya ilk gidişimde pek çok kişi “aman bavaluna, parana dikkat et, bu italyanlar hırsızdır” diye uyarılmışlardı.

“Hırsız Türkler” yazısının ayrıntılarını tercüme ettirdik. Sorduk, soruşturduk. “Defalarca ikaz etmemize rağmen Yusuf Ziya Ortaç dergisinde bizim çizerlerimizden karikatürlerini kopye ettirip yayınlıyor ve altına başka imzalar attırıyor. Yazdığımız mektuplara, uyarılara cevap vermediği gibi, bu yayınlar devam ettiği için bu yazıyı yazmak zorunda kaldık.

Derken efendim, 1957 yılında bir yarışma tertip edildi. Edinburg Festivali içinde yeralacak bir karikatür yarışması. İngiliz Basın Ataşesi ile Dünya gazetesi bu yarışmaya girecek Türk karikatüristlerini seçtiler. Yedi arkadaşımın ben seçildim. Karikatürlerimizi verdik. O yıllarda iletişim bu güne kadar kolay ve yaygın değildi. Festival tarihi geldi, geçti. Hiçbir haber yok. Uzun bir aradan sonra Dünya gazetesi Yazı İşleri Müdürü'ne sorduk. Üzüntü içinde, gelen yazıyı bize okudu. Edinburg Festival Komitesi, gönderilen karikatürlerin Türk karikatüristler tarafından çizilemeyeceğini, başka bir yerden kopye edilmiş olabileceklerini belirterek yarışmaya sokulmadıklarını bildiriyor.

Nereden, nereye... İl Travaso'nun yazısını demek ki onlar da okumuş. Yapacak birşey bulamadık. Sonra İtalya Bordighera'da yarışma açıldığını duydum. Bir arkadaş katıldı. Ödül de kazandı. Sonraki yıllarda bizler de yolladık, ödüller kazandık. Türklerin karikatürleri İl Travaso'da yayınlanmaya başladı.

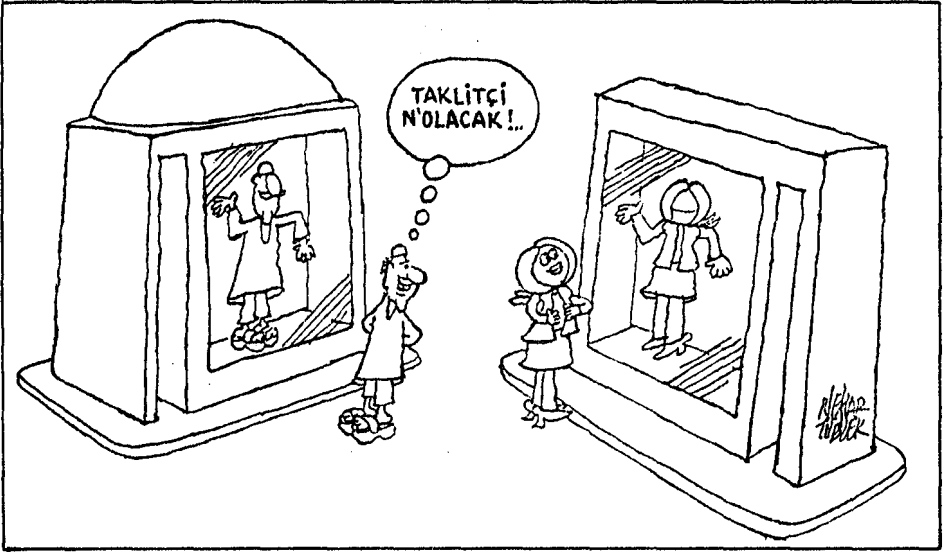
Bir gün İl Travaso bir yazı yayınladı. “Sözümüzü geri aldık. Türk

karikatüristleri için bizim söylediğimiz sözler yanlış imiş.”

Nehar Tüblek geride gazete ve dergilerde yayınlanmış binlerce karikatür bıraktı. Çeşitli ülkelerde bulunan karikatür müzelerine eserleri kabul edildi. “Paşaname” ve “Beygirname” adlarında iki de karikatür albümü yayınladı.

Genel olarak basında görev yapan gazeteciler, ya çalıştıkları gazetelere kendilerini kabul ettirirler, ya da gazetenin politikasına uygun çalışma yapmak zorunda kalırlar. Nehar Tüblek hep birinci kategoride olmuş, çizdiklerini çoğunlukla kabul ettirmiştir.

Usta'nın son karikatürü

Dünya Gazetesi 8 Mart 1995

6 Mart 1996; onun aramızdan ayrılışının birinci yıldönümüdür. Geçen yıl öldüğünde herkes üzülmüş, çalıştığı gazetede, diğer yayıncıların da ölüm ilanları ve yazılar yayınlanmıştı. Onu sevenler, çizer meslekdaşları, gazeteci dostları, başbakan, parti başkanları, dernekler, şirket ve holding yöneticileri baş sağlığı mesajları yayınlamışlardı.

Ne çabuk geçiyor zaman. Acılar küllenecek belki de. Ama o, kişiliğine benzeyen yumuşak çizgileriyle hep yaşayacaktır.

Nehar Tüblek adını yaşatmak için, 1996 yılından başlamak üzere Beşiktaş Belediyesi tarafından bir karikatür yarışması düzenlenmiştir.(3) Bu yarışma önce ulusal, daha sonra da uluslararası boyutta her yıl sürdürülecektir.

Karikatürcüler Derneği tarafından yönetilen İstanbul Büyükşehir Belediyesi Karikatür ve Mizah Müzesi'nde "Nehar Tüblek arşivi" oluşturma kararı alınmıştır.

Karikatürcüler Derneği tarafından düzenlenen "Uluslararası Nasrettin Hoca Karikatür Yarışması" ödüllerine, onbeşinci yarışmadan itibaren bir de "Nehar Tüblek Ödülü" konması kararlaştırılmıştır.

Bunların dışında daha başka kurum ve kuruluşlar da elbette değişik etkinliklerle Nehar Usta'yı anma programları düzenleyeceklerdir.

Unutulmayacaksınız **Nehar Tüblek**, rahat uyu!

KAYNAKÇA

- (1) ---, ---. **Tef ve Dünya Karikatüristleri Albümü**, Çağlayan Yayınevi, İstanbul; 1955.
- (2) YETKİNER, Ayhan. **Nasrettin Hoca'nın Torunları**, Garanti Matbaası İstanbul; 1973.
- (3) ---, ---. **Karikatür Dergisi**, Aylık Mizah Dergisi, sayı: 33 Ankara; Aralık 1995.